

Hur har motståndet mot REVA organiserats?

Aktivism, sociala rörelser och internet som politiskt verktyg

Abstract

Motståndet mot REVA kan anses ha tagit form av en social rörelse då det består av kollektivt organiserat beteende i syfte att utlösa en social förändring. Internet och sociala medier har fungerat som infrastruktur för organiseringen av protesterna, där exempelvis Facebook-grupper samt Twitter-hashtags har utgjort viktiga redskap. Dessa kanaler har använts både för att koordinera motståndet online med hjälp av inofficiella ledare kallade temporala eliter, och för att organisera protester offline som exempelvis demonstrationer. Användningen av sociala medier har inneburit stor uppslutning kring frågan till följd av lättillgänglighet och snabb och enkel spridning av information. Traditionellt vilar sociala rörelser på en gemensam värdegrund men med många engagerade blir en sådan svår att hålla ihop. Vi har sett att användningen av sociala medier har lett till ökad samhörighet och fokus på målet att få REVA nedlagt, vilket skapat en kollektiv identitet som kanske gottgör för avsaknaden av gemensam värdegrund.

Nyckelord: sociala rörelser, nätaktivism, internet, sociala medier, protester, REVA
Antal ord: 8638

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
1.1	Bakgrund.....	3
1.2	Syfte och frågeställning.....	4
1.3	Metod och material.....	4
2	Sociala rörelser	6
2.1	Dimensioner av sociala rörelser.....	7
2.2	Effekter av sociala rörelser.....	8
3	Internet och sociala medier som organiseringsverktyg för sociala rörelser	10
3.1	Introduktion: Nya medier och politisk aktivism.....	10
3.2	Sociala medier som verktyg för spridning.....	11
3.3	Temporala eliter och det nya informationsflödet.....	12
3.4	Politisk aktivism online och offline.....	12
4	Motståndet mot REVA	14
4.1	Facebook-grupper: Röda linjen mot REVA.....	14
4.2	Varningssystem för poliskontroller.....	15
4.3	Twitter, hashtags och viral politik.....	16
4.4	Protester offline: demonstrationer.....	17
4.5	Vilken förändring söks?.....	18
4.6	Organiseringen av REVA-motståndet.....	19
5	Slutsats	20
5.1	Motståndsrörelsen mot REVA.....	20
5.2	Internet och sociala medier som politiskt verktyg.....	21
5.3	Förändring i sociala rörelsers organisering.....	22
6	Referenser	24

1 Inledning

1.1 Bakgrund

REVA: Rättssäkert och effektivt verkställighetsarbete är ett projekt som är medfinansierat av Europeiska återvändandefonden. Migrationsverket är projektägare och samarbetar tillsammans med två andra myndigheter: Polisen och Kriminalvården. Bakgrunden till att det är just dessa tre myndigheter som är inblandade i projektet är prioriteringen av verkställighet av utvisningsbeslut i deras regleringsbrev från regeringen. I den förstudie som gjordes våren 2010 pekades det på avsaknaden av flera faktorer i syfte att åstadkomma ett mer effektivt verkställighetsarbete och de tre myndigheterna ansågs bland annat kunna förbättra standardiseringen av processerna i verkställighetsarbetet och arbeta med exempelvis identitetsfrågor (Migrationsverket, 2012). Kort sagt ligger LEAN-metoden som grund för projektet vilket betyder att man framför allt ämnar ta bort förekommande hinder i handläggningen av ärenden (Polisen, 2013).

Arbetet med REVA påbörjades 2009 och syftar som sagt till att öka effektiviteten och rättssäkerheten i verkställighetsarbetet i överensstämmelse med de mål som regeringen har satt upp (Ibid.). I polisens regleringsbrev för 2009 uppmanar regeringen att Rikspolisstyrelsen, Migrationsverket och Kriminalpolisen tillsammans ska "... vidta de åtgärder som krävs för att öka antalet verkställigheter." (Ekonomistyrningsverket, 2009). Även i polisens regleringsbrev för 2013 skriver regeringen att de tre myndigheterna i samverkan ska fortsätta effektivisera genomförandet av avvisnings- och utvisningsbeslut genom att öka verkställighetsbesluten rörande personer som är inskrivna i Migrationsverkets mottagande i relation till föregående år (Polisen, 2012).

Projektet har fått stor uppmärksamhet i media gällande polisens arbetsmetoder. Exempelvis har polisens utförande av ID-kontroller mött stark kritik av allmänheten där det påstås att polisen utför inre utlänningskontroller utan misstanke om brott vilket har lett till en debatt kring rasprofilering (Oldberg, 2013). Enligt polisen har man inte utfört några sådana kontroller baserade på endast utseende utan Kristina Hallander Spångberg, chef för gränspolisen i Skåne, menar att kontrollerna görs utifrån en helhetsbedömning av olika faktorer (Ibid.). I utlänningslagen 9 kap. 9§ stadgas det att en inre utlänningskontroll endast får ske om det föreligger en grundad anledning (SFS 2005:716), och även Rikspolisens författningssamling (RPSFS 2011:4 FAP 273-1) föreskriver att en persons utseende, språk eller namn inte utgör grund för genomförande av inre utlänningskontroll. Polisens arbetsmetoder har resulterat i en organiserad motståndsaktivism med system för varningar för polisen, främst genom sms och sociala medier (Oldberg, 2013).

1.2 Syfte och frågeställning

Det engagemang som har visats för denna fråga har gjort oss intresserade av att undersöka aktivismen som bedrivs för att motverka polisens arbete med REVA. Motståndet mot REVA har på kort tid blivit mycket uppmärksammat. Eftersom att en stor del av opinionsbildningen har skett online är vi dessutom särskilt intresserade av att undersöka internet och sociala mediers betydelse för organiseringen av politisk aktivism som denna.

Motståndet mot REVA har spridit sig långt utanför sfären av de som vanligtvis är intresserade av olika former av asylfrågor och kan enligt oss liknas vid en social rörelse då frågan förenar människor med olika bakgrund och politisk åsikt. Organiseringen av motståndet blir därför mycket intressant att undersöka.

Användningen av ny informations- och kommunikationsteknologi som politiskt verktyg ser vi dessutom som mycket intressant att undersöka då detta är en relativt ny form av aktivism. Det finns anledning att tro att internets betydelse inom den politiska aktivismen kommer fortsätta att öka varför vi anser det vara angeläget att studera vilken roll dessa verktyg haft i denna motståndsrörelse.

Vi arbetar i denna uppsats utifrån följande frågeställningar:

- Hur har motståndet mot REVA organiserats?
- Vad har internet och sociala medier haft för roll i organiseringen?

Vi ämnar söka svar på dessa frågeställningar genom att föra samman litteraturen om sociala rörelser med den om nätaktivism. Tidigare forskning (se exempelvis van de Donk et al. 2004) har behandlat förbindelsen mellan dessa två teorier och vårt bidrag till forskningen blir att studera denna koppling genom att analysera ett empiriskt fall: motståndsrörelsen mot REVA.

1.3 Metod och material

Med utgångspunkt i teori om sociala rörelser och nätaktivism undersöker vi i denna kvalitativa studie hur motståndet mot REVA organiserats. Vi ser REVA-motståndet som en form av politisk aktivism och social organisering och väljer att studera och relatera detta till teorier om sociala rörelser. Denna motståndsrörelse är inte ett exempel på en traditionell social rörelse men vi tror att teorin om sociala rörelser kan vara till hjälp för att belysa vad som är nytt med REVA-motståndet.

Genom att ta del av den tidigare forskningen om nätaktivism har vi kunnat sortera ut vilket material som är av betydelse för vår undersökning för att sedan analysera materialet med koppling till den organisatoriska aspekten av politisk aktivism. Vi har tittat på olika former av verktyg för en social rörelses

infrastruktur, bland annat grupper och sidor på Facebook och hashtags på Twitter, för att få en bild av hur olika sorters nätverktyg används i organiseringen – en del har en rent samordnande roll medan andra fungerar som exempelvis kanaler för opinionsbildning. Dessa verktyg används både för att organisera protesterna online och för att koordinera offline-protester som exempelvis demonstrationer. Texter skrivna av olika aktörer med hjälp av dessa verktyg har gett oss en bild av organiseringen samt vad som har varit protesternas substans. På grund av tidsbegränsning har vi inte kunnat inkludera samtliga texter och kanaler som aktivisterna skrivit och använt sig av, utan vi har valt ut de grupper, sidor och hashtags som vi efter vår research uppfattat som framträdande inom rörelsen bland annat på grund av deras stora medlemsantal och centrala roll i protesterna.

För att få större spridning på materialet har vi valt ut analysobjekt från olika geografiska områden. På så sätt har vi fått in olika aspekter av motståndet, exempelvis aktionerna kopplade till tunnelbanelinjer i Stockholm som inte har någon motsvarighet i exempelvis Malmö. Vi har även valt att titta på motstånd som bedrivs både av enskilda aktivister och större organisationer, för att kunna undersöka om organiseringen av motståndet bedrivs på liknande sätt bland dessa.

För att få inblick i hur organisationer som Asylgruppen arbetat med motståndet har vi intervjuat en aktivist från Asylgruppen i Malmö. Detta ser vi som särskilt viktigt då sådan information inte kan studeras på internet lika lätt som exempelvis en Facebook-grupp. Vår förhoppning var att kunna genomföra fler intervjuer med aktivister för att på så sätt kunna dra mer generella slutsatser utifrån svaren. Då vi endast kunnat genomföra en intervju har vi istället främst använt den information vi fick där till att underbygga våra övriga diskussioner.

I denna uppsats sammanför vi teorierna om sociala rörelser och nätaktivism för att sedan använda dessa för analys av vårt empiriska fall: motståndsrörelsen mot REVA. I vår analys har vi en tolkande ansats och ämnar berika förståelsen för socialt engagemang just nu i en tid då vi ser en tendens till förändring i hur sociala rörelser organiserar sig då internet kommit att spela en allt större roll. För att dra mer generella slutsatser krävs dock vidare forskning.

Vår tolkande ansats har inneburit att vi kunnat täcka in ett brett omfång politiska verktyg för att sedan fokusera på några som ter sig representativa för rörelsen. Med detta tillvägagångssätt har vi endast kunnat observera det material som finns öppet och tillgängligt för allmänheten och därmed kan det finnas ytterligare material som vi inte tagit del av.

En fördel med det material vi har analyserat är dock att det källkritiska kriteriet för samtidighet bör anses vara uppfyllt. Samtidiga källor har större trovärdighet då risken är mindre att informationen är felaktig till följd av människans tendens att glömma eller efterrationalisera. Dessutom innebär detaljrikedomen i samtidiga källor större möjlighet att bekräfta informationen genom andra oberoende källor (Esaiasson et al. 2012, s. 284f). När aktivister postar ett inlägg i en Facebook-grupp eller skriver en tweet om REVA sker detta i ögonblicket och posten finns sedan kvar att studera i sin ursprungliga form. För oss har detta inneburit att vi i efterhand kunnat ta del av samtidig förstahandsinformation även om den ursprungligen postats för en tid sedan.

2 Sociala rörelser

Sociala rörelser är ett begrepp som kan definieras på en rad olika sätt men som i många fall likställs med någon form av kollektivt organiserat beteende. Det finns dock vida skillnader i uppfattningen om sociala rörelser, där vissa ser rörelserna som irrationella hos ”massan” medan andra delar den motsatta uppfattningen och menar att rörelserna kan ses som rationellt handlande organisationer, sociala konstruktioner eller olika slags nätverk. En annan uppfattning om sociala rörelser tar sig uttryck i form av representation – rörelsen företräder här delar av eller hela folkviljan och representerar en grupp eller ett visst intresse. Vad som gemensamt går att tyda i alla dessa fall är faktumet att sociala rörelser är aktörer av stor vikt i samhället eftersom de både företräder olika slags uppfattningar och även utlöser och reagerar på social förändring (Ring 2007, s.10, 52).

Under lång tid har social rörelse som begrepp inom sociologisk teori varit relaterat till en uppfattning om att sociala konflikter och orättvisor eller politiskt utanförskap vanligtvis är orsaken till att en rörelse uppkommer. Uppkomsten av sociala rörelser ses i denna mening som en invändning mot viktiga samhälleliga förändringar eller konflikter som kan vara av politisk, ekonomisk eller kulturell karaktär. Sociala rörelsers uppkomst ska inte endast ses som en reaktion mot det ovan sagda, utan i många fall har man uppmärksammat att rörelserna själva har genomdrivit samhällsförändringar i form av nya handlingsformer, principer och institutioner. Historiskt sett kan man argumentera för att arbetarrörelsen möjligtvis utgör det främsta exemplet på detta (Wennerhag 2008, s. 16).

Som redan påpekats är ”social rörelse” ett begrepp som har präglats av otydlighet i strävan efter en definition. Utifrån bearbetningar av olika slags definitioner av begreppet har Magnus Ring utarbetat en arbetsdefinition som lyder på följande vis:

”En social rörelse är organiserade kollektiva handlingar i syfte att förändra eller bevara ett samhälleligt tillstånd utan att använda traditionella politiska metoder, som att agera genom ett politiskt parti. Dessa handlingar baseras på en kollektiv värdegrund, en kollektiv identitet, som i sin tur bygger på att rörelsen uppfattar sig som en del av en central social konflikt.” (Ring 2007, s. 58).

2.1 Dimensioner av sociala rörelser

För att förstå Magnus Rings arbetsdefinition blir det av betydande vikt att framhålla de olika dimensioner som tillsammans utgör begreppet. Dessa olika dimensioner är: social konflikt, organisation/organisering, syfte/mål, kollektiv identitet, kollektiva värderingar, kollektivt handlande, reaktion på samhälleliga tillstånd och slutligen alternativa protestmetoder/former (Ibid. s. 61).

För att en social rörelse ska uppkomma och bestå kan hävdas att en konflikt bör råda. Med detta sagt utgörs inte sociala rörelser av all typ av social konflikt – de ska snarare ses som yttring för en viss typ av konflikt, en social reaktion på ett samhälleligt tillstånd. Reaktionerna i sin tur kan även vara av olika slag, det kan både röra sig om ett motstånd mot förändringar men även att rörelsen vill väcka förändring (Ibid. s.62f).

En andra dimension av sociala rörelser är dess organisering, vilken kan skilja sig i form beroende på vad dess syfte är. Det råder även skillnader i dess betydelse för själva analysen av sociala rörelser där vissa teoretiker värderar den organisatoriska aspekten mer än andra. Här är det tydligt att se att den grupp som betonar organisationernas betydelse också framhåller sociala rörelsers rationalitet (Ibid. s. 64).

Rörelsens mål och syfte utgör en tredje dimension och är nära sammankopplad till både organiseringen, det vill säga vilka medel de använder, och också konfliktdimensionen. En markant åtskillnad rörande målsättningen mellan rörelser är om de tar form i att vara revolutionära eller reformerande. Då rörelser av reformerande karaktär endast försöker förändra det rådande systemet tar revolutionära rörelser anspråk i att ersätta det rådande samhälleliga systemet. Dessutom bör man också se till skillnader gällande mål som syftar till att uppnås inom rörelsen respektive rörelsen i relation utåt sett, det vill säga ”handlingsmål” och ”känslomål”. Handlingsmål syftar till mål riktade ”utåt”, det vill säga vad själva rörelsen vill uppnå, och känslomål har till syfte att stärka gemenskapen inom rörelsen (Ibid. s. 65).

Den kollektiva identiteten i en social rörelse utgör ytterligare en dimension i förståelsen. Den utgörs dels av en delad uppfattning kring hur den sociala rörelsen ser på sig själv som grupp, och dels en individuell identitet som utifrån olika teorier förutsätter en viss grad av överensstämmelse med rörelsens kollektiva identitet (Ibid. s. 66). Nära samman med denna dimension hör kollektiva värderingar – den sociala rörelsen förväntas bära på gemensamma värderingar. Kollektiva värderingar i relation till sociala rörelser är dock omstridda värderingar i den meningen att dessa inte är värderingar som samhället i stort kan antas enas kring på ett enkelt sätt. Detta på grund av att normer och värderingar i samhället inte är universella, utan istället är samhälleliga värderingar kopplade till olika grupperingar i samhället, vilka tar sig uttryck i olika slags rörelser, organisationer och roller. Värderingar är inte endast av vikt för att förstå sociala rörelser i relation till ”identitet” utan spelar också en stor roll i uppfattningar om vad som utgör rätt eller fel och hur olika aspekter i samhället ska värderas (Ibid. s. 68).

Som påstått ovan beskrivs sociala rörelser som någon form av kollektivt handlande. Denna dimension av sociala rörelser understryker detta som rörelsernas mest synliga uttryck – genom att handla tillsammans i form av ett kollektiv har ju rörelsen möjlighet att utöva inflytande. Här är det viktigt att göra skillnad på kollektivt handlande och massbeteenden eller oorganiserade handlingar. Kollektivt handlande syftar till att individer tillsammans samarbetar för att tillgodose gruppens gemensamma intressen och att uppnå särskilda mål. Därmed är inte kollektivt handlande likställt med det som man traditionellt avser vara kollektivt beteende (Ibid. s. 68f).

Själva grunden till att sociala rörelser överhuvudtaget identifierar konflikter som de anser är viktiga och utvecklar mål för dessa utgörs av hur det samhälleliga tillståndet ser ut. Som tidigare nämnt ses sociala rörelser som ett uttryck för en reaktion mot olika samhälleliga tillstånd. Dessa kan exempelvis utgöras av orättvisor eller olika typer av förändringar i samhället vilket kan ligga till grund för rörelsernas uppkomst. Denna relation mellan samhälleliga tillstånd och sociala rörelser kan förklaras i termer av *orsak* och *verkan* – som reaktion mot det samhälleliga tillståndet (orsak) utvecklar rörelsen olika målsättningar och tillämpar olika slags metoder för att åstadkomma sina mål (verkan) (Ibid. s. 70).

Slutligen är sociala rörelsernas användning av icke-traditionella politiska metoder en av uttrycksformerna för det kollektiva handlandet. Denna dimension kastar ljus över det faktum att det i många fall går att identifiera olika typer av återkommande beteenden som förknippas med sociala rörelsernas agerande, exempelvis revolutioner, olika slags våldsamma protester och direkta aktioner. Samtidigt som sociala rörelsernas agerande generellt kännetecknas av deras användande av okonventionella metoder ska man bära i minnet att de inte endast bör kopplas till typer av uppseendeväckande uttrycksformer då de likväl kan agera under mindre tydliga uttryck (Ibid. s. 70f).

2.2 Effekter av sociala rörelser

En fråga man kan ställa sig är hur stor betydelse och effekt den sociala rörelsen har – på vilket sätt lämnar de spår efter sig? (Ibid. s. 169) Sociala rörelsernas betydelse utgörs inte endast av att de ses som yttringar av samhälleliga tillstånd utan förutsätter att de genom sitt agerande har en direkt påverkan på samhället. För att få en så fullständig analys som möjligt av effekterna bör man inte begränsa analysen genom att exempelvis endast se till ett större perspektiv och koppla deras påverkan till breda sociala och politiska förändringar, eller endast analysera effekterna av en protestkampanj eller en viss rörelseorganisationens aktiviteter, utan man bör snarare sträva efter att se till flertalet av begreppets dimensioner. Samtidigt som det är viktigt att ha det mångdimensionella i beaktande för att förstå rörelsen i sin helhet kan detta utgöra en komplexitet och beroende på vad analysen ska handla om kan begränsningar utgöra en nödvändighet (Ibid. s. 170).

Ett sätt att studera rörelsernas effekter är att se till rörelsernas aktiviteter och därmed också aktiviteternas potentiella påverkan. Exempelvis kan protester vara

av intresse att utforska, det vill säga de synbara manifestationerna av rörelsen. Genom detta tillvägagångssätt omvandlas rörelsen till en rent politisk aktör på så vis att de enda handlingsformer som gör motstånd mot en offentlig auktoritet är protesthandlingar som media eller någon myndighet i efterhand dokumenterar på något vis. Det finns både uttalade fördelar och nackdelar med att studera effekterna på detta sätt. Fördelarna kan tänkas vara att det ger svar på hur aktörerna bemöter den allmänna ordningen och hur reaktionerna av denna konfrontation ser ut. Genom att se till protesthandlingarna skulle man därmed kunna tänka sig att man mäter rörelsernas styrka, men risken finns att det snarare är medias eller myndighetens rapportering av aktiviteten som mäts. Det som egentligen studeras då är hur stort intresset för protestaktiviteterna är för media och myndigheterna och därmed kan det vara nödvändigt att utvidga analysen snarare än att endast se till protester för att fånga information om rörelsens hela aktivitetsgrad (Ibid. s.171). Vi försöker göra detta genom att titta på både protesthandlingar som demonstrationer och det övriga motståndet som tar sig uttryck genom sociala medier som exempelvis Facebook-grupper.

3 Internet och sociala medier som organiseringsverktyg för sociala rörelser

Det minskade stödet för och deltagandet i den formella politiken, till exempel politiska val, har länge varit anledning till oro för det demokratiska systemets fortlevande. I förordet till *Cyberprotest: New media, citizens and social movements* diskuterar Peter Dahlgren hur ett sådant minskat deltagande inte nödvändigtvis behöver innebära slutet för demokratin: vid sidan av den parlamentariska politiken har utvecklats alternativa sätt för medborgare att engagera sig för politiska frågor (Dahlgren 2004, s. xi-xii).

Ett sådant sätt är ovan diskuterade sociala rörelser där fokus ofta ligger på specifika frågor med utgångspunkt snarare i deltagarnas egna värderingar än någon övergripande ideologi. Sådant engagemang som ligger utanför den parlamentariska politiken kallas ofta för "life politics"; gränserna mellan politiskt och privat engagemang suddas ut. Det politiska engagemanget kan därmed tänkas ha flyttat från det parlamentariska sammanhanget till nya arenor (Ibid.).

I denna nya kontext spelar modern informations- och kommunikationsteknologi en viktig roll. Användningen av nya medier för politiskt engagemang innebär nya sätt att samla och sprida information samt möjlighet att på smidigt sätt organisera och koordinera anhängare (Ibid. s. xv). Då dessa rörelser ofta inte styrs av någon organisation eller annan typ av ledning (Ibid. s. xii) blir denna form av kommunikation essentiell för samordningen.

3.1 Introduktion: Nya medier och politisk aktivism

Den nya informations- och kommunikationsteknologin antar alltså en central roll inom sociala rörelser och vad som kallas för "life politics". Genom att använda exempelvis sociala medier på internet har aktivister kunnat mobilisera anhängare och till exempel anordna demonstrationer (Bentivegna 2006, s. 331). Även sms-kedjor har spelat en viktig roll, bland annat för att koordinera protesterna mot stängandet av Ungdomshuset i Köpenhamn (Askanius & Gustafsson 2010, s. 30).

Vad gäller politisk aktivism på internet används många gånger kommersiella hemsidor som Facebook eller Twitter som plattform för delning och spridning av information samt organisering av politiska aktiviteter. Andra icke-kommersiella alternativ skulle kunna tillhandahålla en bättre plattform med avseende på säkerhet och äganderätt av material, men de stora plattformarna innebär möjligheter till större spridning och mobilisering. Vidare är kraven på tekniska kunskaper inte lika höga då hemsidor som Facebook och Twitter ofta har en

användarvänlig utformning som gör det lätt även för den ovane att navigera och publicera information om till exempel politiska händelser (Ibid. s. 34f).

Det finns många olika sätt att engagera sig politiskt genom sociala medier. Ett relativt enkelt sätt är att göra reklam för en kampanj eller kommande demonstration genom att ändra sin profilbild till en poster eller bild med budskap om aktionen (Ibid. s. 31). En annan möjlighet som diskuteras i Nils Gustafssons *The subtle nature of Facebook politics: Swedish social network site users and political participation* är att skapa grupper. Denna Facebook-funktion sågs i Gustafssons undersökning som något positivt både bland medlemmar i ett politiskt parti, medlemmar i intresseorganisationer och användare utan medlemskap i någon politisk organisation. Medlemmar i intresseorganisationer såg bland annat grupper som en möjlighet att få utrymme i media för sin fråga, då ett stort medlemstal i gruppen sades innebära ökat intresse från massmedier för gruppens evenemang eller budskap (Gustafsson 2012, s. 1117). De tillfrågade som inte var politiskt aktiva utanför sociala medier var heller inte aktiva inom politiska frågor på internet, men uppgav att de ändå utsattes för politiskt innehåll på Facebook genom att deras vänner delade länkar eller uppmanade till deltagande i olika evenemang. Gustafsson benämner detta som latent deltagande (Ibid. s. 1123). Användare måste inte aktivt delta i exempelvis en grupp för att utsättas för politiska budskap och inbjudningar från sociala rörelser, vilket innebär att dessa budskap kan få stor spridning även hos ej engagerade personer.

3.2 Sociala medier som verktyg för spridning

Gustafsson (2010, s. 6) talar om denna typ av snabb spridning av material genom sociala medier som beskrivande för hur politisk mobilisering sker idag – genom medlande aktivister istället för styrande organisationer. Materialet delas och kommenteras i snabb fart och intresserade kan genom sammanställningar se vilket innehåll som är mest omdiskuterat för tillfället. När sådan spridning är relaterad till social och politisk aktivism benämner Gustafsson den ”viral politik”.

Material som delas på detta sätt kan snabbt nå en mycket stor mängd mottagare, förutsatt att innehållet anses vara intressant nog att delas vidare. När så materialet sprider sig når det slutligen den formella politiken, dels genom de spridare som har personlig anknytning till politiker, och dels genom att innehållet letar sig fram till traditionella medier som uppmärksammar saken (Ibid. s. 8ff).

Spridningen av materialet kan alltså starta genom att individer delar och kommenterar information med sitt personliga – sociala – nätverk och slutligen få så stor spridning att massmedier behandlar ämnet. Genom att handlingen från början sker på en lägre nivå inom personers sociala nätverk blir tröskeln för att medverka lägre, och när frågan sedan tas upp av massmedier sker spridning av informationen även till de som inte tidigare intresserat sig för frågan (Ibid. s. 9). På så sätt kan viral politik leda till stor spridning av politiska ämnen.

3.3 Temporala eliter och det nya informationsflödet

När viral politik blir ett alltmer betydande inslag i politiken innebär detta att aktivister får en mer betydelsefull roll i relation till opinionsbildare som inflytelserika byråkrater eller ledare för intresseorganisationer (Breindl & Gustafsson 2010, s. 198). Gustafsson menar att de aktivister som utgör kärnan i en rörelse bör benämnas så kallade ”temporala eliter”; termen kommer från uppfattningen om att de har begränsat inflytande inom vissa områden och att deras förmåga att påverka den faktiska politiken är oförutsägbar (Ibid.).

Dessa eliter har ofta större kunskap om frågan i fokus än personer i utkanten av rörelsen varför de anses besitta större makt – dock är de beroende av de aktivister som inte tillhör eliten för att sprida information genom sociala medier och på så sätt snabbt mobilisera och skapa en större grupp anhängare (Ibid. s. 199). Den flexibilitet som den nya informations- och kommunikationsteknologin, däribland sociala medier, skapar innebär att var och en som är en del av rörelsen själv kan styra över hur mycket tid och resurser som denna vill lägga ned på arbetet: på så sätt sänks tröskeln för deltagande återigen (Ibid. s. 199).

Uppfattningen att flödet av politisk information och påverkan sker från den politiska eliten via massmedierna till samhällsmedborgarna har getts uttryck för av exempelvis Karl Deutsch (refererad i Gustafsson 2010 s. 11). Gustafsson menar dock att aktivister idag influerar politiker såväl som den stora massan, och att massan i sin tur har möjlighet att påverka politikerna (Breindl & Gustafsson 2010, s. 197) – ovan diskussion om viral politik illustrerar hur detta är möjligt.

3.4 Politisk aktivism online och offline

De i Gustafssons undersökning tillfrågade intresseorganisationsmedlemmarna uppgav att användandet av sociala medier hade gjort deras arbete lättare vad gäller intern kommunikation och samarbete (Gustafsson 2012, s. 1117). Den interna aspekten poängteras även i Askanus & Gustafssons (2010, s. 37) artikel där författarna kommer till slutsatsen att sociala medier främst utgör ett internt kommunikationsverktyg, men att andra hjälpmedel som sms- och mejlkedjor och fysiska möten fungerar mer effektivt vad gäller mobilisering.

Taewoo Nam diskuterar i sin artikel *Dual effects of the internet on political activism: Reinforcing and mobilizing* två hypoteser: hur internet kan utgöra en ny plats för politiskt engagemang för personer som ej varit politiskt aktiva innan, och hur aktivismen online istället kan ses som en slags kopia av offline-aktivismen (Nam 2012, s. 91). Nam finner att politisk aktivism online är starkt sammanknuten med aktivismen offline samt att socioekonomisk status spelar en viktig roll vad gäller vilka som engagerar sig politiskt – välutbildade och förmögna är mer benägna att delta i politiken både online och offline (Ibid. s. 93).

Som Nils Gustafsson uttrycker det: "human behaviour in digital media is not fundamentally different from human behaviour offline" (Gustafsson 2013, s. 45).

Som tidigare diskuterat finns det dock möjlighet att även tidigare icke-aktiva engagerar sig, exempelvis till följd av sänkningen av trösklarna som flexibiliteten i internetaktivismen innebär (Breindl & Gustafsson 2010, s. 199). En annan positiv aspekt av användningen av sociala medier för politisk aktivism är de ökade möjligheterna till koordination och kommunikation både inom en rörelse och utåt. Politiska förslag, idéer och argument kan ges uttryck för och respons kan ges i mycket snabb takt tack vare de möjligheter som internet och sociala medier tillhandahåller (van de Donk et al. 2004 s. 11, 19). Mobilisering och koordinering av offline-aktiviteter kan på så sätt gynnas av kommunikationen online, och det finns möjlighet att de sociala medierna kan komma att spela en viktig roll som verktyg i sociala rörelsers infrastruktur.

4 Motståndet mot REVA

I vår undersökning av motståndet mot REVA har vi fått uppfattningen att motståndet och protesterna inte styrs av något samordnande organ. Många organisationer är en del av rörelsen, exempelvis asylgrupper, Aktion mot Deportation och förbund som Röda Korsets ungdomsförbund, men dessa organisationer har inte tagit en roll som övergripande samordnare av rörelsen. Vid vissa tillfällen, som vid demonstrationer, har de stått som anordnare, men till stor del utgörs motståndet av privatpersoner eller semi-offentliga personer som på olika sätt engagerar sig i frågan genom medverkan på internet och sociala medier.

Motståndet mot REVA ser vi som en social rörelse då det består av kollektivt organiserat beteende i syfte att utlösa en social förändring. I vår intervju med en aktivist från Asylgruppen fick vi insyn i hur arbetet bedrivs: bland annat uttryckte vår intervjuperson att aktivisterna i Asylgruppen skickar sms-varningar, att mejl är ett viktigt verktyg för intern kommunikation och att fysiska möten varit en stor del av arbetet, särskilt för diskussioner om säkerhetsrutiner med skolor, rektorer och sjukvårdspersonal som har kontakt med papperslösa. Samtidigt ses också Facebook som ett värdefullt redskap i motståndet (Intervju 2013).

Här nedan kommer vi att redogöra för olika forum och system för motstånd och protester, för att sedan sammanfatta och koppla granskningen av dessa till en djupare analys av strukturerna i organiseringen av denna sociala rörelse.

4.1 Facebook-grupper: Röda linjen mot REVA

På Facebook har flera grupper associerade med motståndet mot REVA skapats, däribland ”Röda linjen mot REVA” (Facebook 2013a). Namnet syftar till den röda tunnelbanelinjen i Stockholm och välkomsttexten inbjuder de som bor eller arbetar längs linjen att engagera sig mot REVA och, som det uttrycks i gruppen, jakten på papperslösa. I punktform anges vad gruppen vill protestera mot – bland annat ”att Stockholm nu förvandlas till en plats för jakt på papperslösa”, och ”Vi vill inte ha en stad där polisen skapar rädsla och otrygghet hos alla som inte ser ”svenska” ut” – samt vad de vill åstadkomma: att REVA läggs ned.

I välkomsttexten uppmanas läsaren att möta upp andra engagerade för att informera och samla in underskrifter vid en av stationerna längs den röda linjen. Dessa möten uppges hållas varje onsdag mellan klockan 16.00–19.00. För den som vill informera vid annan tidpunkt tillhandahåller gruppen flygblad.

Facebook-gruppen ”Röda linjen mot REVA” hade den 9 maj 2013 805 medlemmar. Grupper har även skapats för de andra tunnelbanelinjerna i Stockholm; ”Gröna linjen mot REVA” (Facebook 2013b) och ”Blåa linjen mot

REVA” (Facebook 2013c) med 544 respektive 307 medlemmar per den 9 maj 2013. Genom att privatpersoner med ett enkelt knapptryck kan bjuda in sina vänner till grupperna finns det möjlighet för snabb medlemsökning.

Grupper likt de ovan nämnda är exempel på hur aktivister använder sig av internet, och i synnerhet sociala medier, för att mobilisera människor och koordinera de aktiviteter de genomför offline. Högst troligtvis dyker inte alla 805 medlemmar upp under varje aktion, utan varje person kan anpassa sitt deltagande till den tid och nivå som passar personen bäst. Medlemskapet i en Facebook-grupp som ”Röda linjen mot REVA” blir därmed kravlöst: du kommer på mötet om du har tid och du delar information i gruppen om du har viljan till det. Även de medlemmar som inte ofta är aktiva bidrar till att sprida information och medvetenhet om rörelsen då information om gruppen synliggörs för deras Facebook-vänner, antingen direkt genom att en medlem bjuder in sina vänner till ett evenemang, eller indirekt genom att vännerna ser vad medlemmen postar eller ”gillar” i gruppen. Detta är vad som av Gustafsson (2012, s. 1117) kallas latent deltagande. Genom att icke-engagerade personer utsätts för detta politiska innehåll kan en grupp till för koordinering av offline-aktiviteter bli mycket mer än så; en möjlig inkörspport till engagemang för intresserade.

4.2 Varningssystem för poliskontroller

”REVA Spotter Stoppa Tbanepolisen” (Facebook 2013d) är en Facebook-sida som skapades den 14 februari 2013. Denna sida fungerar som ett verktyg för att varna papperslösa om var polisen befinner sig för tillfället, i synnerhet vad gäller biljettkontroller i Stockholms tunnelbana. Sidans administratörer varnar både på svenska och engelska och även privata Facebook-användare kan lägga upp information om vilka områden papperslösa ska hålla sig undan.

Utmärkande för sidan är att det ges en mycket specifik beskrivning av var polisen senast sågs, där både plats och exakt tidpunkt meddelas. Exempelvis kan det stå ”kl. 18.30 Polis vid T-Centralen uppgång Sergels torg/ 6.30 pm police at T-Centralen exit Sergels torg”. Den 9 maj 2013 hade 4634 personer gillat – det vill säga följt – sidan. Dessutom är sidan öppen att visa för de som inte följer den, vilket innebär att det kan finnas många fler som nyttjar sidan för att ta del av varningarna. Privata Facebook-användare kan även dela uppdateringarna så att de visas på deras egna privata Facebook-sida och därmed också på deras vänners startsida i listan med nyheter kallad ”news feed”.

REVA Spotter är ett exempel på användningen av nya sätt att sprida information så att den når ut till många mottagare på kort tid. Att använda Facebook som plattform blir här naturligt eftersom att själva syftet med sidan är att snabbt nå ut med varningar till en stor grupp människor som är i behov av dem, snarare än att dela information med endast en grupp aktivister. Detta knyter an till den tidigare förda diskussionen om fördelarna med att använda kommersiella sidor som Facebook för att organisera motstånd: tillgänglighet och användarvänlighet innebär att man genom att använda sådana plattformar lätt kan

nå ut till många personer på kort tid (Askanius & Gustafsson 2010, 34f). När många människor gillar sidan blir den dessutom en central del av REVA-motståndet som ju som tidigare nämnt inte har någon övergripande ledning, utan är starkt beroende av de system som aktivisterna skapar och håller vid liv.

Det finns även flera andra Facebook-sidor med liknande inriktning, bland annat ”REVA-spaning” och ”REVAspotter Malmö”. I vår intervju med en aktivist från Asylgruppen beskrevs sidor som dessa och Facebook generellt som ett värdefullt verktyg i protesterna mot REVA (Intervju 2013). På alla dessa varningssidor finns det som tidigare nämnts möjlighet för privata Facebook-användare att själva lägga upp varningar för poliskontroller vilket belyser den viktiga rollen som enskilda privatpersoner besitter i sociala rörelser av detta slag.

4.3 Twitter, hashtags och viral politik

Även Twitter har fungerat som en plattform för REVA-motståndet, till stor del driven av engagerade privatpersoner snarare än organisationer. Våra observationer har landat i två olika sätt att nyttja Twitter för motståndet mot REVA: dels på liknande sätt som REVA Spotter och andra Facebook-sidor, det vill säga som varningssystem för papperslösa, och dels som opinions- och diskussionsforum.

Centralt i detta sammanhang är så kallade hashtags vilka Twitter-användare nyttjar för att kategorisera sina inlägg; sina så kallade ”tweets”. En hashtag består av symbolen # efterföljt av ett ord som utgör ett nyckelord i eller beskriver ämnet för tweeten (Twitter 2013), exempelvis #reva.

Genom att skriva in #reva i Twitters sökfunktion synliggörs alla tweets som kategoriserats med denna hashtag. Det handlar om både privatpersoner och offentliga personer eller opinionsbildare som delar, kommenterar och diskuterar tankar och material kopplat till REVA-projektet, exempelvis nyhetsartiklar. Detta är alltså en form av den virala politik som diskuterats ovan; ett interaktivt sätt att sprida material relaterat till politisk och social aktivism. Det handlar inte endast om att sprida materialet vidare utan även om att tillsammans med andra diskutera dess innehåll och på så sätt fungera som en del av opinionsbildningen (Gustafsson 2010, s. 6). När en hashtag under en period används tillräckligt flitigt av många människor kan den dyka upp under rubriken ”Trending topics” som visar de mest diskuterade ämnena för tillfället (Twitter 2013).

Vid första anblick verkar Twitter fungera som ett utmärkt forum för privatpersoner att strida över tröskeln för deltagande i den politiska debatten. Det krävs förhållandevis lite tid och resurser för att engagera sig i REVA-protesterna genom att skriva en tweet på högst 140 tecken, vilket torde innebära att fler personer blir en del av debatten. Dock visar forskning som diskuterats ovan att onlinedeltagandet i själva verket är en slags spegling av det politiska deltagandet offline och också är starkt knutet till vissa egenskaper som exempelvis socioekonomisk status (Nam 2012, Gustafsson 2013). Kanske är det stora engagemanget vi sett för #reva på Twitter egentligen pådrivet av de som Gustafsson (2010) kallar de temporala eliterna?

De personer, oftast kända från media eller respekterade akademiker, som med tusentals följare twittrar och debatterar om REVA innehar större makt än twittrande privatpersoner med endast några få följare. Deras roll i sammanhanget hittas troligen i gränslandet mellan aktivist och opinionsbildare: på grund av sin egenskap som offentlig eller semi-offentlig person har denna elit en stor lyssnarkrets, utan vilken deras roll och inflytande skulle reduceras märkbart.

När en sådan medlem av den temporala eliten skriver en tweet om #reva eller kommenterar en nyhetsartikel om ämnet sprids denna vidare genom att personens många följare svarar på tweeten eller re-tweetar den – det vill säga kopierar in tweeten på sin egen profilsida, ibland med en kommentar om innehållet. Utan den stora massan av mindre inflytelserika aktivister och vanliga följare skulle alltså den ursprungliga tweeten inte få lika stor spridning, medan den nu med hjälp av det cirkulerande flödet på Twitter kan få så stor genomslagskraft att ämnet börjar debatteras kraftigt på sidan och till slut letar sig fram till traditionella media.

Detta resonemang visar vilken enorm genomslagskraft användningen av de sociala medierna kan ha. Utan någon styrande ledning skapas ändå strukturer för hur protesterna mot REVA genomförs och effekterna kan spåras ända till massmedia och politiker. Likt Gustafsson (2010, s. 6) ser vi denna virala politik som ett uttryck för hur politisk aktivism idag sker genom medlande aktivister snarare än styrande organisationer. Även om det politiska online-landskapet endast ses som en spegling av detsamma offline så når budskapet troligtvis ut till en bredare publik än väntat – alla behöver ju inte bli en del av debatten, utan vissa icke politiskt aktiva kanske endast *tar* del av debatten. På så sätt illustreras hur Twitter blir ett viktigt verktyg för att skapa engagemang, organisera debatten och därmed också i längden sprida ordet om offline-aktioner som demonstrationer.

4.4 Protester offline: demonstrationer

Rädda Barnens Ungdomsförbund, Röda Korsets Ungdomsförbund och Ungdom mot Rasism stod i mars 2013 som anordnare för en stor demonstration mot REVA vilken ägde rum i Stockholm. I Facebook-evenemanget (Facebook 2013e) för demonstrationen kan man se att det är nästan 60 000 personer som har blivit inbjudna varav drygt 7000 personer anslutit sig och ytterligare drygt 2000 svarat kanske. Vidare kan man i detta event även finna länkar som bjuder in till ytterligare demonstrationer som genomförs i andra städer än i Stockholm.

Demonstrationerna har även i efterhand spridits genom massmedia, där exempelvis Dagens Nyheter har uppmärksammat frågan (Åberg 2013). Detta visar på det faktum att ett ämne kan uppmärksammas genom att det först sprids av enskilda individer som skapar och delar exempelvis evenemang som detta genom sociala medier på en ”lägre nivå” och sedan spridas vidare av massmedier och därmed nå en större publik (Gustafsson 2010, s. 9)

Under den demonstration mot utvisningar och REVA som tog plats i Stockholm den 9 mars 2013 var flera olika talare inbjudna. Dessa utgjordes av

representanter från både politiskt bundna och obundna ungdomsförbund, som exempelvis Liberala ungdomsförbundet, Centerpartiets ungdomsförbund, Socialdemokratiska studentförbundet och de ovan nämnda arrangörerna. Även andra organisationer och privatpersoner medverkande som talare.

Att samordningen och mobiliseringen av dessa demonstrationer bland annat sker genom sociala medier som Facebook knyter an till den tidigare skrivna teorin. För att nå ut till så många som möjligt och sprida information om när och var demonstrationerna tar plats blir det av stor betydelse att hitta verktyg som på ett så effektivt sätt som möjligt klarar av detta. Här blir det tydligt att just dessa Facebook-event utgör ett mycket bra medel för spridning av information om dessa demonstrationer då man kan dela evenemang och se när exempelvis bekanta ger besked om att de ska delta. Lättillgängligheten, dragkraften i vänneras deltagande och faktumet att man som privatperson utan att vara medlem i en organisation eller liknande kan ansluta sig till demonstrationerna på detta vis kan tänkas utgöra några av faktorerna till metodens framgång. Sociala medier fortsätter vara aktuella som verktyg även under och efter demonstrationerna bland annat genom att, som vår intervjuade uppgav, filmklipp från aktiviteterna läggs upp på hemsidan YouTube och därifrån sprids med hjälp av mejl och Facebook (Intervju 2013).

Demonstrationerna mot REVA visar tydliga paralleller till den dessförinnan förda diskussionen kring dimensioner av sociala rörelser. Speciellt går det att se att två av de dimensioner som utgör en social rörelse – kollektiv identitet och kollektiva värderingar (Ring 2007) – kan utmanas och bekräftas. Bland annat har partier av skilda politiska åsikter förts samman och förenats tillsammans med obundna organisationer i demonstrationerna. Den sociala rörelsen mot REVA som alla dessa aktörer ingår i delar möjligtvis inte samma värderingar men i denna fråga förenas de genom sin aktivism och sitt gemensamma motstånd.

4.5 Vilken förändring söks?

I våra observationer har vi lagt märke till att det är något oklart vilken förändring som rörelsen vill uppnå; att målet är att arbetet med REVA ska upphöra är klart, men anledningarna bakom denna uppfattning tycks vara spridda i två läger. Dels finns det en del som riktar sina protester mot metoderna som polisen använder sig av i REVA-projektet, däribland vad som har kommit att uppfattas som så kallad rasprofilering, och dels finns det en del som protesterar mot REVA som en del av utvecklingen mot en mer restriktiv migrationspolitik överlag. Bland de sistnämnda ser vi olika organisationer som exempelvis Asylgruppen där vår intervjuade uttryckte att gruppen i sitt motstånd haft fokus på det underliggande politiska beslutet som ett uttryck för den restriktiva migrationspolitiken. Intervjupersonen uttryckte också att medan Asylgruppen haft fokus på det politiska beslutet, så har fokus i debatten ofta legat på polisens metoder som anses oetiska (Intervju 2013).

Ett uttryck för detta fokus på metoderna är hemsidan www.revajouren.se som skapats av en grupp jurister, rättsvetare och människorättsaktivister. Gruppen bakom sidan uttrycker att de ställer sig ifrågasättande till polisens arbetsmetoder i

REVA-projektet och tillhandahåller hjälp för den som blivit utsatt för ID-kontroll utan grundlig anledning och vill anmäla fallet till Justitieombudsmannen. På hemsidan finns mall för JO-anmälan och möjlighet till hjälp från REVA-jouren.

För aktivisten i Asylgruppen kom det inte som en överraskning att polisen ökat sitt fokus på kontroller av papperslösa. Den intervjuade beskriver hur en ökad polisenärvaro hade märkts av i Malmö, men att det var först i början av 2013 som uppgifter kom om att Malmö varit försökskommun i REVA-projektet. ”Så vi fick egentligen officiellt ett namn på det vi hade kanske känt av”, uttryckte intervjupersonen det, och berättade vidare om hur många som gruppen varit i kontakt med vittnat om större polisenärvaro och att polisen stoppar människor för kontroller ”av cyklar, bilar, folk som bara går på stan och så” (Intervju 2013).

Just sådana kontroller av människor som till synes inte gjort sig misstänkta för något brott är vad en stor del av protesterna riktats mot. Som vi tidigare nämnt har vi fått uppfattningen att enskilda aktivister ofta riktar sitt motstånd endast mot polisens arbetsmetoder, medan organisationer som Asylgruppen även motsätter sig den förda migrationspolitiken – i fallet med organisationer som denna är det därför lättare att se att rörelsen vilar på en gemensam värdegrund. Även om övriga aktivister också jobbar för att REVA ska läggas ned så ser vi här inte en lika stark värdegrund: målet är detsamma, men anledningarna för engagemanget kan vara många. Betydelsen av denna aspekt kommer vi att diskutera i vår slutsats.

4.6 Organiseringen av REVA-motståndet

Efter att nu ha studerat grupper, sidor och hashtags vill vi ge en sammanfattande bild av strukturerna i organiseringen av REVA-motståndet. Som Dahlgren (2004, s. xi-xii) också framhöll så har gränserna mellan politiskt och privat engagemang suddats ut alltmer. Begreppet ”life politics” beskriver hur aktivism inte längre måste ses som något endast politiskt utan deltagande i politiska frågor som exempelvis motståndet mot REVA blir en naturlig del av vardagen. Detta blir särskilt tydligt i och med det ökade användandet av internet och sociala medier både i privatlivet och som kanal för politiskt engagemang.

Motståndet mot REVA har till stor del organiserats med hjälp av internet, sociala medier och andra liknande verktyg som sms-kedjor. Rörelsen har ingen särskild ledning och är inte uppbyggd på hierarkiskt sätt: den fungerar snarare som ett nätverk med lösa strukturer, helt beroende av en god infrastruktur för att överleva. De olika redskap vi diskuterat ovan fungerar som kanaler för kommunikation och samordning mellan aktivister. Användningen av dessa verktyg tror vi är en stor anledning till proteströrelsens framgångar i form av medieutrymme och uppmärksamhet hos allmänheten. Att frågan tagit form av ”life politics” bidrar också till ett större engagemang då trösklarna för deltagande blir lägre när frågan inte längre ses som endast politisk. Då infrastrukturen för att överleva är helt beroende av att människor använder sig av den blir det väsentligt att sprida ordet om frågan och på så sätt rekrytera fler aktivister.

5 Slutsats

I denna slutsats besvarar vi våra två frågor: ”Hur har motståndet mot REVA organiserats?” och ”Vad har internet och sociala medier haft för roll i organiseringen?” under de två första avdelningarna. Därefter använder vi dessa slutsatser för att föra en vidare diskussion om hur socialt engagemang förändrats.

5.1 Motståndsrörelsen mot REVA

Uppkomsten och organiseringen av motståndet mot REVA kan kopplas till hur det rådande samhället ser ut idag. Som Ring (2007) framhöll kan sociala rörelser ses som uttryck för en reaktion mot olika samhälleliga tillstånd, något som blir mycket tydligt i denna fråga då vi ser att rörelsen både reagerar och gör motstånd mot polisens arbetsmetoder och den förda migrationspolitiken. För att tydliggöra sambandet mellan sociala rörelser och samhälleliga tillstånd benämner Ring (2007) relationen i termer av orsak och verkan, där orsaken till just motståndet mot REVA är det ovan nämnda missnöjet mot både användningen av polismetoder som ansetts oetiska men också migrationspolitiken som sådan. Målsättningen med rörelsen har varit att REVA läggs ner, och för att åstadkomma detta har rörelsen utvecklat verktyg – bland annat har de använt sig av sociala medier vilket visat sig vara ett effektivt redskap. Organiseringen av motståndet blir därmed av betydande vikt för att rörelsen ska uppfylla sina mål.

Karaktäristiskt för en social rörelse enligt Ring (2007) är att rörelsens kollektiva handlingar grundas på en kollektiv värdegrund och identitet. I motståndsrörelsen mot REVA har vi antytt att organisationer som exempelvis Asylgruppen framför allt vilar på en sådan gemensam värdegrund medan enskilda aktivister kanske inte gör det. Som vi tidigare har berört kan vi se att en del aktivister motsätter sig projekt REVA på grund av att det väcker misstankar och frågor om rasprofilering medan andra är emot den restriktiva migrationspolitiken – anledningarna till att man medverkar i rörelsen kan alltså skilja sig åt. Genom våra observationer har vi lagt märke till att konsensus råder kring att polisens arbetsmetoder vad gäller REVA är oetiska. Fokus i debatten har därför legat på denna aspekt vilket vi tror har främjat den kollektiva identiteten inom rörelsen – medan frågan om den restriktiva migrationspolitiken är en strikt politisk sådan tar frågan om polisens arbetsmetoder mer formen av ”life politics”. När motståndet handlar om en fråga i gränslandet mellan politiskt och socialt blir steget till engagemang mindre vilket gynnar organiseringen av protesterna, exempelvis för att det inte blir lika känsligt att bjuda in vänner till en demonstration.

Trots att fokus i debatten alltså ligger på polisens arbetsmetoder anser vi det viktigt att poängtera att det finns olika värdegrunder inom rörelsen. Frågan är om motståndet mot REVA kan benämnas som en social rörelse trots avsaknaden av en enhetlig värdegrund?

5.2 Internet och sociala medier som politiskt verktyg

Användningen av internet och sociala medier som politiskt verktyg har inneburit en förändring i hur sociala rörelser organiserar sig. I vår undersökning har vi sett hur en stor del av kommunikationen och samordningen mellan aktivister i REVA-rörelsen sker med hjälp av plattformar som Facebook och Twitter: information om protestaktioner som demonstrationer sprids som en löpeld med hjälp av Facebook-användares sociala nätverk och privatpersoner engagerar sig för papperslösa genom att posta varningar om var polisen befinner sig för tillfället.

I vår analys blir det uppenbart att de gamla idéerna om att politisk information och påverkan färdas från politikerna via massmedierna ned till samhällsmedlemmarna inte längre kan tas för givet. Likt Breindl & Gustafsson (2010) menar vi att den nya informations- och kommunikationstekniken inneburit att fler personer längre ned i hierarkin nu fått möjlighet att påverka politiker och skapa uppmärksamhet för frågor. Även om kanaler likt Twitter öppnar upp för ett bredare engagemang från privatpersoner som normalt sett inte deltar i politiken ser vi också hur en viss grupp inflytelserika personligheter besitter stor makt.

Dessa temporala eliter (se Breindl & Gustafsson 2010, Gustafsson 2010) ser vi som ett uttryck för det ökade inflytandet från aktivister och aktiva samhällsmedlemmar. Med sina många följare och sin position som respekterad offentlig eller semi-offentlig person fungerar dessa temporala eliter som spindeln i nätet. De sprider ordet, debatterar nyhetsartiklar och uppmanar till uppslutning. Då motståndsrörelsen mot REVA likt många andra sociala rörelser saknar ledning (Dahlgren 2004) är det intressant att studera hur dessa eliter ändå placeras i en form av ledarroll – åtminstone vad gäller samordning.

Intressant med en infrastruktur uppbyggd till stor del av sociala medier, som i fallet med motståndet mot REVA, är att de personer som delar och kommenterar inlägg blir *en del av* infrastrukturen: eftersom att denna är helt beroende av de enskilda aktivisterna, som exempelvis att engagerade personer märker sina tweets med #reva, kan den heller inte fortleva utan fortsatt engagemang. Detta är också karaktäristiskt för den virala politiken; det är interaktivt, med innebörden att det inte endast handlar om att sprida vidare material om exempelvis tid och plats för demonstrationer, utan att man samtidigt bearbetar materialet som man sprider vidare. Utan hashtaggen #reva och de temporala eliterna som håller engagemanget igång hade Twitter inte varit ett viktigt verktyg i protesterna, och utan sina många följare hade Facebook-sidor som REVA Spotter inte blivit lika inflytelserika.

Användningen av sociala medier i motståndet mot REVA har varit av stor betydelse för att kunna sprida stora mängder information snabbt till många

människor. Den stora tillgängligheten som internet och sociala medier för med sig har dessutom varit av yttersta vikt: dels på grund av infrastrukturens beroende av många människor som följer och delar inlägg, dels för att stor uppslutning inneburit ökat medieutrymme för frågan. De har också inneburit ett smidigare sätt att organisera motstånd och protester, och deras kärnroll i organiseringen leder oss till slutsatsen att uppslutningen hade varit mindre utan dem. Även temporala eliter har spelat en central roll – frågan är om elitism i sociala rörelser är önskvärt?

Utän någon övergripande ledning har temporala eliter axlat ett inofficiellt ansvar för samordningen och innehar således en nyckelroll i rörelsen. Dock finns det vissa risker med att en liten grupp innehar så pass stor makt inom rörelsen utan att på något sätt vara valda eller ingå i en styrelse – de kan då styra debatten i den riktning de önskar utan att behöva ansvara inför exempelvis medlemmar. Som Nam (2012) och Gustafsson (2013) diskuterat kan online-aktivismen ses som en spegling av offline-aktivismen, vilket här skulle innebära att det är liknande grupper av personer som agerar eliter både på Facebook och Twitter som offline.

Dock ser vi, som tidigare nämnts, de temporala eliterna som ett uttryck för hur det politiska informationsflödet förändrats. Dessa eliter, och även en del av aktivisterna, har inflytande inte bara nedåt i hierarkin utan också uppåt. Detta märks inte minst på den uppmärksamhet frågan om REVA fått av politiker och i massmedia, vilket bland annat lett till att justitieminister Beatrice Ask kommenterat frågan (Sundkvist 2013). Utan de temporala eliternas organisering och ledning av opinionen hade REVA kanske inte uppmärksammats på samma sätt. Kanske överväger fördelarna med eliterna de potentiella riskerna?

5.3 Förändring i sociala rörelsers organisering

Som Ring (2007) belyser använder sociala rörelser vanligtvis icketraditionella politiska metoder i sitt gemensamma handlande för att uppnå sina mål. Användningen av varningssystem för poliskontroller genom sociala medier som Facebook och Twitter kan både ses som en okonventionell politisk protestmetod men likväl en metod som utmanar vad man traditionellt sett associerar med sociala rörelser. Tidigare har sociala rörelser kännetecknats av uttrycksformer offline, men vad som nu blir påtagligt är den stora genomslagskraft det direkta motståndet fått genom användandet av sociala medier – aktivism som skett online. Möjligtvis kan vi nu föreslå en förändrad bild av vilka protestmetoder sociala rörelser använder; från offline-baserade till online-baserade sådana.

Den stora spridning och tillgänglighet som internet och sociala medier tillhandahåller har inneburit större uppslutning kring frågan, men när många människor sluter upp kring en fråga på detta sätt blir det svårt att hålla ihop en gemensam värdegrund. Konsensus råder om att polisens arbetsmetoder är oetiska, men en grupp, bestående av bland annat organisationer med inriktning mot asylfrågor, strävar även mot en förändring inom migrationspolitiken. Dock leder

konsensus kring att de oetiska metoderna innebär att REVA bör läggas ned till en känsla av kollektiv identitet inom rörelsen; alla jobbar mot samma mål.

Problematiskt blir det först när man tittar närmre och inser att strävan efter detta mål vilar på olika värdegrund hos olika organisationer och aktivister. Enligt Ring (2007) består en social rörelse av en kollektiv värdegrund samt en kollektiv identitet. När det som i REVA-rörelsen finns flera olika värdegrunder uppstår en osäkerhet kring om motståndet bör betraktas som en enhetlig social rörelse. Det finns en risk för svårigheter att föra samman människor i protesterna om de från början har olika utgångspunkt för sitt engagemang. Utifrån våra observationer har vi dock fått uppfattningen att det i stort är det gemensamma målet som frambringa den kollektiva identiteten, varför vi tror att de bakomliggande anledningarna för engagemanget i detta fall blir mindre viktiga.

Sociala medier tror vi i detta avseende har bidragit till att stärka gemenskapen. Snabb spridning och delning av information samt många samtal med andra engagerade leder troligtvis till en stark känsla av tillhörighet som kan vara mer värdefull för den sociala rörelsen än en enhetlig värdegrund. Möjligheten att genom dessa nya verktyg snabbt engagera en stor mängd människor tror vi innebär att det i framtiden kommer att bli svårt, om inte omöjligt, att basera en social rörelse på en enhetlig värdegrund. Priset för en större uppslutning är att alla aktivister inte deltar i en social rörelse baserat på samma premisser, men så länge målet är detsamma ser vi inte detta som ett problem utan snarare som en naturlig utveckling till följd av de nya politiska verktygen. Vi anser att rörelsen mot REVA är ett utmärkt exempel på en modern social rörelse som organiserar sig med hjälp av en internetbaserad infrastruktur vilket har lett till lösa strukturer, men också fler engagerade och därmed stor uppmärksamhet för frågan.

6 Referenser

- Askanius, Tina & Nils Gustafsson, 2010. "Mainstreaming the Alternative: The Changing Media Practices of Protest Movements", *Interface: a Journal for and About Social Movements*, vol. 2, nr. 2, s. 23-41.
- Bentivegna, Sara, 2006. "Rethinking Politics in the World of ICTs", *European Journal of Communication*, vol. 21, nr. 3, s. 331-343.
- Breindl, Yana & Nils Gustafsson, 2010. "Leetocracy. Networked Political Activism or the Continuation of Elitism in Competitive Democracy" i Araya, Daniel, Yana Breindl & Tessa Houghton (red.) *Nexus. New Intersections in Internet Research*. New York: Peter Lang, s. 193-208.
- Dahlgren, Peter, 2004. "Foreword", i van de Donk, Wim, Brian D. Loader, Paul G. Nixon & Dieter Rucht (red.), *Cyberprotest: New media, citizens and social movements*. London och New York: Routledge, s. xi-xvi.
- Ekonomistyrningsverket [elektronisk] 2009. Regleringsbrev för budgetåret 2009 avseende Rikspolisstyrelsen och övriga myndigheter inom polisorganisationen. Tillgänglig: <http://www.esv.se/sv/Verktyg--stod/Statsliggaren/Regleringsbrev/?RBID=12088>. Hämtdatum: 2013-05-04
- Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, Lena Wängnerud, 2012. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4:e upplagam. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Facebook [elektronisk] 2013a. Röda Linjen Mot REVA. Tillgänglig: <https://www.facebook.com/groups/rodalinjenmotreva/?fref=ts> Hämtdatum: 2013-05-09
- Facebook [elektronisk] 2013b. Gröna Linjen Mot REVA. Tillgänglig: <https://www.facebook.com/groups/223056224505067/?fref=ts> Hämtdatum: 2013-05-09
- Facebook [elektronisk] 2013c. Blåa Linjen Mot REVA. Tillgänglig: <https://www.facebook.com/groups/522504227788666/?fref=ts> Hämtdatum: 2013-05-09
- Facebook [elektronisk] 2013d. REVA Spotter Stoppa Tbanepolisen. Tillgänglig: <https://www.facebook.com/RevaSpotter?fref=ts> Hämtdatum: 2013-05-09
- Facebook [elektronisk] 2013e. Demonstration mot utvisningar och REVA. Tillgänglig: <https://www.facebook.com/events/105895696250879/?ref=229> Hämtdatum: 2013-05-09
- Gustafsson, Nils, 2010. "This Time It's Personal: Social Networks, Viral Politics and Identity Management" i Gustafsson, Nils, *Leetocracy: Political Participation, Social Network Sites and Inequality*. Lund: Department of Political Science.

- Gustafsson, Nils, 2012. "The subtle nature of Facebook politics: Swedish social network site users and political participation", *New Media & Society*, vol. 14, nr. 7, s. 1111-1127.
- Gustafsson, Nils, 2013. *Leetocracy: Political Participation, Social Network Sites and Inequality*. Lund: Department of Political Science.
- Intervju 2013. Aktivist i Asylgruppen Malmö. Intervju 2013-05-06.
- Migrationsverket [elektronisk] 2012. *Projekt medfinansierat av Europeiska återvändandefonden* 2012. http://www.migrationsverket.se/download/18.800a8ef13731e6ee93800011658/projekt_rf_2012.pdf. Hämtdatum 2013-05-04
- Nam, Taewoo, 2012. "Dual effects of the internet on political activism: Reinforcing and mobilizing", *Government Information Networks, Government Information Quarterly*, vol. 29, bilaga 1, s. 90-97.
- Oldberg, Erika, [elektronisk] 2013. Varnar för polisens Reva-kontroller. DN. 30 mars. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/reva-varningar-sprids-via-facebook>. (Hämtad 2013-05-05)
- Polisen [elektronisk] 2012. Regleringsbrev för budgetåret 2013 avseende Rikspolisstyrelsen och övriga myndigheter inom polisorganisationen. Tillgänglig: http://www.polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Regleringsbrev/Regleringsbrev_2013.pdf. Hämtdatum: 2013-05-05
- Polisen [elektronisk] 2013. Arbetet med REVA påbörjat. Tillgänglig: <http://www.polisen.se/Aktuellt/Nyheter/Stockholm/jan-mars/Arbetet-med-REVA-paborjat-inom-granspolisavdelningen-Stockholm/>. Hämtdatum: 2013-05-04
- REVA-jouren [elektronisk] 2013. Tillgänglig: www.revajouren.se Hämtdatum: 2013-05-14
- Ring, Magnus, 2007. *Social rörelse – Begreppsbildningen kring ett mångtydigt fenomen*. Lund: Media-Tryck.
- RPSFS 2011:4 FAP 273-1. *Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Polisens inre utlänningskontroll*. Rikspolisstyrelsen
- SFS 2005:716. *Utlänningslag*. Stockholm: Utrikesdepartementet
- Sundkvist, Frida, [elektronisk] 2013. Ask försvarar polisens jakt på papperslösa. 7 mars. <http://www.metro.se/nyheter/ask-forsvarar-polisens-jakt-pa-papperslosa/EVHmcg!X3dhxLULCMCA/> Hämtdatum: 2013-05-16
- Twitter [elektronisk] 2013. Using hashtags on Twitter. Tillgänglig: <http://support.twitter.com/entries/49309-what-are-hashtags-symbols> Hämtdatum: 2013-05-07
- van de Donk, Wim, Brian D. Loader, Paul G. Nixon & Dieter Rucht (red.), 2004. *Cyberprotest: New media, citizens and social movements*. London och New York: Routledge.
- Wennerhag, Magnus, 2008. *Global rörelse – Den globala rättviserörelsen och modernitetens omvandlingar*. Stockholm: Bokförlaget Atlas.
- Åberg, Erik, [elektronisk] 2013. Protest mot Projekt Reva. DN. 7 mars. <http://www.dn.se/sthlm/demonstration-mot-projekt-reva> Hämtdatum: 2013-05-14